

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING „DE PLATE”.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE
en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395.

Verantwoordelijke uitgever: A. VAN ISEGHEM
IJzerstraat 1
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

14 de jaargang, nr. 6 - 9 : juni - september 1985

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE

SEPTEMBER - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkundige Kring DE PLATE heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden, tijdens de maand september, uit te nodigen tot de volgende activiteiten :

1. Op zaterdag 21 en zondag 22 september 1985 verwachten wij u in het Feest- en Cultuurpaleis, Wapenplein, Oostende voor de

28ste LANDDAG van het VERBOND VOOR HEEMKUNDE

met de medewerking van het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde en van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate".

Het thema van deze Landdag is "ZEE- en RIVIERVISSERIJ" met de klemtoon, uiteraard, op de ZEEVISSERIJ.

Voor het uitvoerig programma verwijzen wij naar de bijlage van dit nummer. Vergeet niet dat uw inschrijving voor 10 september moet binnen zijn.

2. Een avondvoordracht met dias die doorgaat op :

donderdag 26 september 1985 om 20u30

in de conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, Oostende

Het onderwerp : HET BELEG VAN OOSTENDE 1601-1604

Spreker : de heer Germain BILLIET

Vanavond zal de heer G. BILLIET een voordracht houden over het fameuze Beleg van Oostende (1601-1604), de meest dramatische beproeving die onze stad in de loop van haar geschiedenis ondergaan heeft. Twee vastberaden antagonisten stonden in dat multinationalaal conflict tegenover elkaar. Enerzijds het toenmalig machtige Spanje, dat ook Italiaanse en Duitse troepen in dienst had, anderzijds de jonge dynamische Republiek der Verenigde Provinciën, gesteund o.m. door Engelse en Franse strijdkrachten.

Dit langdurig beleg dat ontzaglijk veel geld en mensenslevens heeft gekost en eindigde met de totale verwoesting van de stad, is een schokkende illustratie geweest van

alles waartoe de mens in staat is : dapperheid, ridderlijkheid, doodsverachting maar ook trouweloosheid, hebzucht, wreedheid. Door de aanwending van vernuftige oorlogstuigen en technieken was Oostende, voordien een bescheiden vissersplaatsje, uitgegroeid tot een militaire universiteit, die van heinde en verre, dikwijls op levensgevaar, bezocht werd.

Deze uiteenzetting over een mijlpaal uit onze geschiedenis mag geen enkel rechtgeaard Oostendenaar missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet-leden. Men zegge het voort.

J.-B. DREESEN

~~*~*~*~*~*~*~*~*

CULINAIRE FOLKLORE - DE KREKETAART

Toen wij op zondag 16 juni 1985 met de studiereis van "De Plate" Torhout doorkruisten zagen wij een banketbakkerij waar er publiciteit gemaakt werd voor de "Kreketaart".

Onmiddellijk stelden wij ons een paar vragen. Wat is een kreketaart, is dit typisch voor Torhout, kan men die taart nog op andere plaatsen verkrijgen ?

Bij navraag hebben wij het volgende vernomen.

Ter gelegenheid van wijkfeesten te KORTEMARK in 1983 werd de bakkers gevraagd een nieuwe taart te maken. Zo ontstonden taarten met namen als Gudruntaart, Kreketaart e.a.

De heer Marc KIMPE was de "ontwerper" van de Kreketaart, genaamd naar de Krekebeek die door Kortemark loopt. De samenstelling : de basis is zanddeeg met daarop een laag slagroom, een laag patisseriecreme en een laag slagroom gemengd met frambozen. Daarop komt een laag marsepein en rondom spuit men opgeklopt eiwit. Het geheel is nogal zwaar !

De nieuwe taart van de heer KIMPE werd door de wijkraad bekroond en wordt dus nog steeds gemaakt, en zoals we gezien hebben ook nagemaakt. Maar waarschijnlijk bewaard men te Kortemark het geheim van de "echte" Kreketaart.

Jean-Pierre FALISE

~~*~*~*~*~*~*~*~*

ERRATA MEINUMMER

Het memoriaal Gustin Malfeyt in het Leopoldpark

blz. 167, lijn 8 : klokvormig i.p.v. blokvormig

blz. 169, lijn 17 : zestiger i.p.v. dertiger

STRANDCONCESSIES IN DE 19e EEUW

Toen William HASKETH, op 24 juni 1784, de toestemming kreeg tenten op het strand op te trekken, waren de eerste zeebaden een feit.

Onze bad-steden nu zijn ondertussen een stuk autonomer geworden in al hun lovenswaardige initiatieven ten aanzien van de toerist. Wat in de 19e eeuw zeker niet het geval was !

De Staat moest eerst met concessies over de brug komen alvorens de badkarrenhouders hun paarden mochten zeewaarts richten.

Zo moest de stad Oostende in 1852 aan elk van de 208 eigenaars van karren 30 ₣ vragen om de strandvergunningen af te betalen.

Ook het zelfstandige Mariakerke kreeg bij koninklijk besluit van 24 mei 1858 de toelating om gedurende 10 jaar - en dit vanaf 1 juli 1858 - een badendienst te houden.

Tien jaar later werd een nieuwe strandconcessie toegekend en dit over de gehele strandlengte.

Het contract, met mogelijkheid tot opzeggen op het eind van het 2e jaar, werd gesloten tussen de gemeente en de Administratie van Domeinen. In de prijs van de concessie ligt 50 % vervat voor de Staat, terwijl de andere helft besteed wordt aan politie, veiligheid en vermaak van de badgasten. Geen enkele constructie mag opgetrokken worden op het strand, zonder de uitdrukkelijke toestemming van Openbare Werken. Voetgangers moeten ongehinderd het strand kunnen belopen en paarden worden er verboden gedurende het badseizoen.

Op 13 mei 1872 gaat Mariakerke zelfs over tot de onderverhuring aan Oostende tegen een vaste en jaarlijkse vergoeding van 1.000 ₣. De toestemming was gebaseerd op de overweging dat hier best de 2 badendiensten konden geconcentreerd worden. Oostende zag zich wel voor een paar problemen geplaatst. Vooral de scheepswrakken, geworpen op het strand, de vele stenen en rijshout belemmerden het vrije verkeer van badkarren. Zelfs sloepen op de kust liepen averij op door de uitstekende delen. In 1871 lagen 7 vaartuigen aan de grond en het wegnemen ervan liep vlug op tot 300 à 600 ₣. Een ervan, ten westen van de havengeul, was vlot getrokken maar de gemeentelijke administratie was niet happig om al deze bijkomende kosten op zich te nemen. De aannemer van het onderhoud van de haven werd verzocht om samen met zijn werklui de klus te klaren.

Een ander Oostends probleem in 1872 was dat binnen afzienbare tijd het terrein waar de badkarren werden gestald, zal verkocht worden. Huizen en straten komen er in de plaats. Waar naar toe in de winter en bij slecht weer...?

De wet van 18 juli 1877, waarbij de grensafbakening van Oostende met zijn burens Mariakerke, Stene en Bredene wordt vastgelegd had tot gevolg dat de onderverhuring werd afgeschaft. Voortaan zal Oostende jaarlijks 6.000 ₣ betalen voor zijn badenvergunning tot het einde van de tienjarige concessie (31 december 1881). Het strandgedeelte tussen

de havengeul en de nieuwe grens met Bredene zal voorzien moeten worden van veiligheids- en reddingsmateriaal dat gratis ter beschikking staat voor de militairen van het Oostends garnizoen die er zwemmen.

De beperkende faciliteiten die de kustgemeenten kregen om het badtoerisme te propageren werkten remmend op de toename van het baden in zee. Mariakerke zag een aanvraag van 1 ha duingrond bij de Albertusdijk afgekeurd. Men argumenteerde vanuit de vaststelling dat geen 10 badkarren de dienst uitmaakten. (Oostende had toen in 1882 bij de 400 badkarren goed voor 4.000 dagelijkse baden !). Toch kreeg het op 1 januari 1882 zijn nieuwe concessie voor 2 jaar en dit vanaf de grens met Middelkerke tot op 250 m van het westelijk Oostends strand.

In zijn streven om het onderste uit de kan te halen blijkt uit rapporten dat het zich niet stoorde aan deze restrictie vermits de Mariakerkse badkarren precies tot aan de afbakening met Oostende rolden !

Regelmatig zagen de Belgische badplaatsen-in-wording hun exploitatievergunningen vernieuwen door een Staat die "indexmatig" de pacht bepaalde. Oostendes concessie van 1 januari 1885 bedroeg voor het eerste jaar 6.000 fr maar de 3 komende jaren werden fors opgetrokken tot 7.500 fr.

De financiële klap kwam des te harder aan na de rotzomer van 1885, de slechtste van de laatste 9 jaren.

Het toeristische graantje meepikken was weliswaar leuk, maar Oostende die trouwens de enige badplaats was die aan de schatkist een aanzienlijk en verzekerd inkomen bezorgde, was niet bijster enthousiast om overal en steeds maar bij te passen.

In alle Moniteur-teksten van toen werd het klassiek parapluutje opgevouwen : iedere onvoorziene verantwoordelijkheid wees de Staat onverbiddelijk af op de rug van de stad. Zo kon onze stad niets terugvorderen indien de werkzaamheden aan de haven het strandniveau ongunstig beïnvloedden.

Was het de pacht niet waarover men struikelde, dan was het het zand waarin men vastzat. Letterlijk en figuurlijk. Tussen de Berlijnstraat en het westerstaketsel, wandelroute bij uitstek, was geen sprake van zandophoping maar ten westen van die zone, nog niet geplaveid, had Openbare Werken van tijd tot tijd het nodige gedaan om het zand dat bij hoog tij en met een westenwind opgestapeld lag, weg te ruimen.

Telkens de concessie moest vernieuwd worden vroeg Oostende om ontlasting van het onderhoud van zijn wandelzeedijken.

Geen nood, orakelden de ingenieurs, heel wat zand wordt door particulieren toch weggenomen en in de omgeving van Oostende is er een groot verbruik van zand door de aldaar gevestigde steenbakkerijen.

Een van de laatste vergunningen uit de 19e eeuw die aan onze stad werd toegekend, begon op 1 januari 1889 en eindigde op 31 december 1898. Ze is de weergave van de klassieke problemen waarover oeverloos werd gediscussieerd tussen Stad en Staat. Eén grote verworvenheid was alvast

de jaarlijkse vergoeding die behouden bleef op 7.500 Fr. Anderzijds wijzen de betrokken ministeries alle verantwoordelijkheden af die het gevolg zijn van openbare werken in uitvoering. Voorts is het verboden paviljoenen, barakken, tentjes of kraampjes op te richten zonder de toestemming van de departementen van landbouw, nijverheid en openbare werken. De vergunninghouders mogen nooit zand wegnemen van het strand. Ook wipt de staat elk optreden van de hand die het gevolg is van wat zo allemaal op het strand terecht komt : overblijfselen van vroeger uitgevoerde werken of angespoelde opstakels. Een hulp- en reddingsdienst voor verstikten moet voorzien zijn en een algemeen verbod van vuurwapens op het strand wordt van kracht. De kosten van beschutting der badkarren valt volledig ten laste van de stad.

Steeds valt de nauwlettende zorg van de regering ten aanzien van de continuïteit van openbare werkzaamheden op.

Zo moet Oostende zijn politie inzetten te beletten dat beschadigingen toegebracht worden aan de staatswerken.

Gegeven te Oostende, den 28 juli 1890.

Ivan VAN HYFTE

§ § § § § § § § § §

ENSORIANA

(M. NAGELS, samenstelling), Tekeningen, pastels en aquarellen uit eigen collectie (tentoonstellingscat.), Gent, Museum voor Schone Kunsten, 1985.

op p. 84-88 : bespreking van de tekeningen van James ENSOR in het bezit van genoemd museum.
(op p. 118-121 worden werken van Léon SPILLAERT besproken).

Karel JONCKHEERE, Herinneringen aan ENSOR, Antwerpen (Kunst & Kapitaal), 1985

Bundeling van losse herinneringen van K.J. aan J.E., geïllustreerd met prachtige opnamen van Maurice ANTONY.

Ensor in Oostendse verzamelingen (tentoonstellingscat.), Oostende, Museum voor Schone Kunsten, 1985.

Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling in het Oostends Museum voor Schone Kunsten (13 april - 31 augustus). Bevat naast een uitgebreid wetenschappelijk catalogusgedeelte, volgende bijdragen over de Meester :

- Biografie door X. TRICOT
- James Ensor en het Museum voor Schone Kunsten van Oostende voor W.O.II door N. HOSTYN
- Musicalia Ensoriana door C.A. WAUTERS
- De kwartierstaat van James Ensor door E.A. VANHAVERBEKE
- James Ensor & Willy Finch : enkele echo's van een vriendschap door N. HOSTYN
- De "Intrede van Christus te Brussel" : Ensor's picturaal manifest door X. TRICOT
- De appreciatie van ENSOR op de kunstmarkt tijdens de laatste jaren door N. HOSTYN
- België in de XIXe eeuw, Ensor en het progressisme door J. DEVOS

Norbert HOSTYN

85/177

THEMATENTOONSTELLING SEPTEMBER-DECEMBER :
OOSTENDSE PENNINGEN

Na enkele jaren in de reserve te hebben verbleven is onze complete verzameling Oostendse penningen opnieuw geëxposeerd, dit voor een 4-tal maanden.

Een aanrader voor alle geïnteresseerde leden.

§-§-§-§-§-§-§-§

NOG OVER "DUITSE BATTERIJEN" OP DE BELGISCHE KUST IN 1914-1918

Aan de hand van de gegevens uit het artikel van G. BILLIET, in "De Plate" nr. 12, december 1984, blz. 15-22, kon ik een vrij benaderend situatieplan van deze batterijen samenstellen.

De basisgegevens voor dit plan zijn echter afkomstig van een schets met Franse tekst, van onbekende oorsprong, welke in het bezit is van medelid A. VAN CAILLIE, en waarvan ik vóór enige tijd een copie kreeg.

Deze schets geeft evenwel slechts een gedeelte van de aan de kust gelegen batterijen, en deze worden er in twee groepen geklasseerd :

- batteries à conserver au point de vue historique
- batteries à conserver au point de vue militaire

Bij de tweede soort wordt nog een batterij "Sachsen" vermeld, gelegen ten zuiden van Blankenberge, welke G. BILLIET niet vermeld, en dus blijkbaar ook niet in de door hem geraadpleegde bronnen voorkomt.

Bovengenoemde schets heb ik lichtjes aangepast en aangevuld.

Ik vond ook nog enkele kleine aanwijzingen in het werk : "Zeebrugge en Oostende 1918" van J.W. Stock, Standaard Uitgave 1979. Daarin worden, afgezien van de batterijen op de havendam te Zeebrugge 26 batterijen van 3,5 à 15 inch (= 88 à 380 mm) met een totaal van 229 kanonnen vermeld (blz. 40). Dit aantal batterijen is twijfelachtig; het aantal kanonnen is duidelijk onjuist.

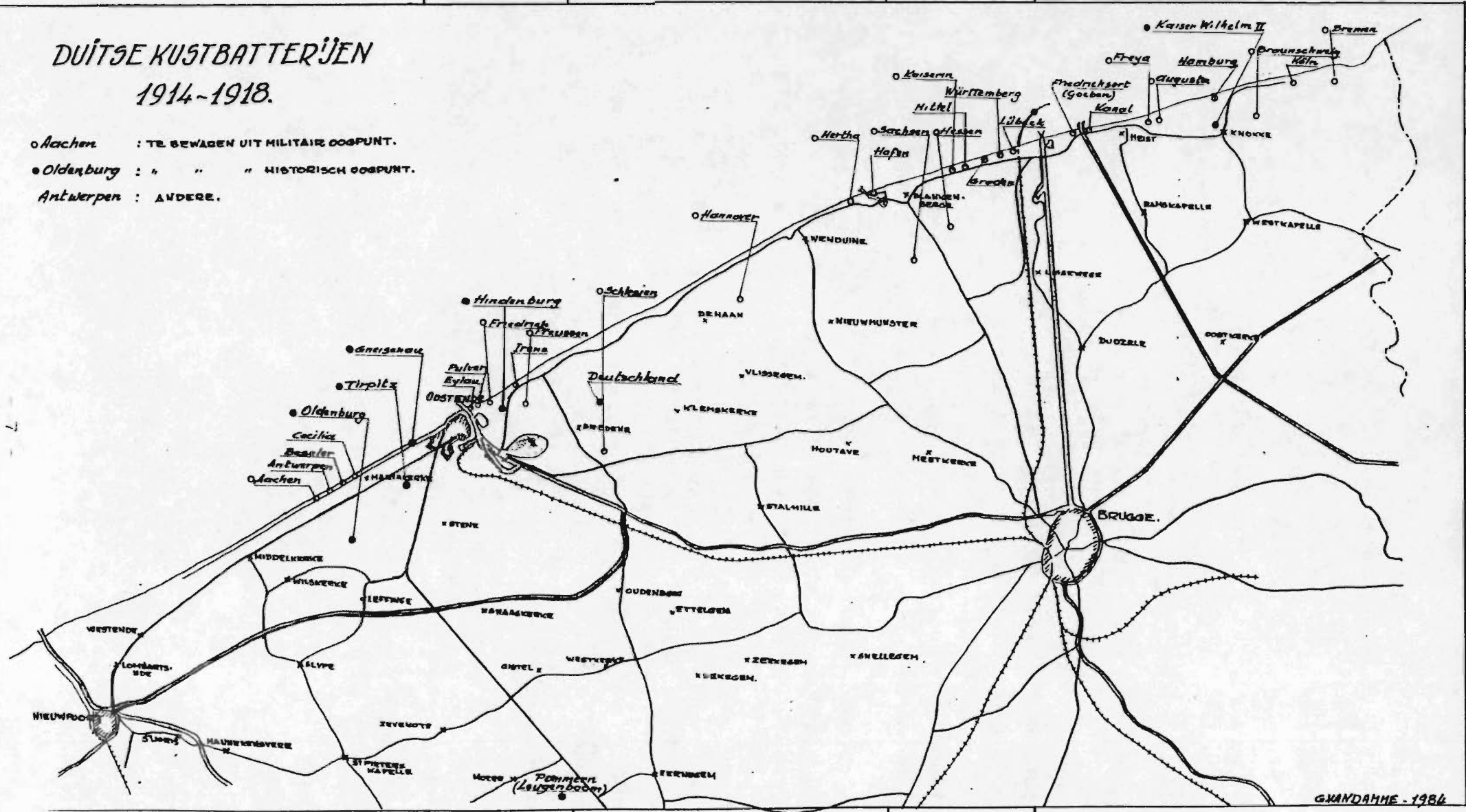
G. BILLIET vermeld 34 batterijen met een totaal van 129 stukken maar daarbij zijn er ook van kleiner kaliber (52 en 80 mm) begrepen. Toch is bij een of andere batterij in zijn lijst, ergens een kanon zoek geraakt, want bij optelling komt men maar op 128 stukken.

Aangezien vrijwel alle sporen van al deze batterijen thans verdwenen zijn, achtte ik het nuttig ze even te situeren, hoewel ik ervan overtuigd ben dat er toch meer volledige, authentieke documenten hierover bestaan.

G. VANDAMME

DUITSE KUSTBATTERIJEN 1914-1918.

- Aachen : TE BEWAARD UIT MILITAIR OOSPUNT.
- Oldenburg : " " " HISTORISCH OOSPUNT.
- Antwerpen : ANDERE.

TIJDSCHRIFT "DE PLATE"

VOLGENDE OUDE NUMMERS ZIJN NOG STEEDS TE VERKRIJGEN :

1e	jaargang	nr. 6	- mar 72
2e	jaargang	nr. 1	- oct 72
3e	jaargang	volledig van oct 73 t/m apr 74 (7 nummers)	
4e	jaargang	nr. 1	- oct 74
		nr. 2	- nov 74
		nr. 4	- jan 75
		nr. 6	- mar 75
		nr. 7	- apr 75
5e	jaargang	volledig van oct 75 t/m dec 76 (11 nummers) nr. 1 van sep 75 ontbreekt	
6e	jaargang	volledig 1977 - jan/dec 77	
7e	jaargang	volledig 1978, uitgenomen nr. 9 - sep 78	
8e	jaargang	volledig 1979, uitgenomen nr. 5 - mei 79	
9e	jaargang	volledig 1980 - jan/dec 80	
10e	jaargang	volledig 1981 - jan/dec 81	
11e	jaargang	volledig 1982, uitgenomen nr. 9 - sep 82 en nr. 10 - oct 82	
12e	jaargang	volledig 1983 + 5-8 bis bijzonder zomernummer 83	
13e	jaargang	volledig 1984 + nr. 12 bis	

VERVOLLEDIG UW VERZAMELING, OF BETER NOG, VUL ZE AAN MET EEN INDEX EN LAAT ZE INBINDEN ! !

Volgende indexen zijn nog te verkrijgen :

- index gaande over de jaren 1971 t/m 1976
- index 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1984
- 10-jarige index gaande over de jaren 1971 t/m 1982

De nummers van "De Plate" zijn te verkrijgen in het museum aan de prijs van 30 ₣ of door overschrijving op rekening 750-9109554-54 van De Plate, H. Serruyslaan 78, Oostende (30 ₣ + 13 ₣ portkosten per nummer) met vermelding van het (de) gewenste nummer(s).

De indexen zijn te verkrijgen in het museum aan de prijs van 100 ₣ of door overschrijving op de hierboven aangehaalde rekening (100 ₣ + 13 ₣ portkosten per index) met vermelding van het (de) gewenste index(en).

Jean Pierre FALISE

SCHEEPVAARTMUSEA IN NEDERLAND

RIJKSMUSEUM TE AMSTERDAM, AFDELING NEDERLANDSE GESCHIEDENIS

Omstreeks 1830 werd gevormd de Modellenkamer van het Departement van Marine. De daar getoonde verzameling bestond grotendeels uit bezit van de vroegere Admiraliteitscolleges en omvatte schilderijen, trofeeën - zoals de spiegelversiering van de "Royal Charles" -, modellen en, zoals men het in de 19de eeuw placht uit te drukken, "voorwerpen afkomstig van onbeschaafde volken". In de jaren zeventig van de vorige eeuw kwamen hierbij de voorwerpen, afkomstig van het toen teruggevonden "Behouden Huys". Kort daarop werd de Modellenkamer bijna geheel overgebracht naar het nieuwe gebouw van het Rijksmuseum te Amsterdam, dat in 1885 werd geopend. Nu nog vormt zij de kern van het maritieme gedeelte van de afdeling Nederlandse geschiedenis. Behalve de al genoemde stukken omvat dit, onder veel meer, zeer belangrijke modellen en een unieke serie portretten van vlootvoogden.

RIJKSMUSEUM "NEDERLANDS SCHEEPVAART MUSEUM" AMSTERDAM

In 1913 werd te Amsterdam de Eerste Nederlandsche Tentoonstelling op Scheepvaartgebied (ENTOS) gehouden. Nadat koningin Wilhelmina daar de indrukwekkende historische afdeling had bezocht, stelde zij de vraag of het niet mogelijk zou zijn een permanente expositie in te richten van herinneringen aan het maritiem verleden van Nederland. Dit was de directe aanleiding tot de oprichting, in 1916, van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. In 1922 werd de door haar bijeengebrachte verzameling voor het eerst voor het publiek tentoongesteld in een tijdelijk museumgebouw aan de Cornelis Schuytstraat te Amsterdam. Zij was toen al één van de belangrijkste collecties ter wereld op het gebied van de geschiedenis van de scheepvaart. Belangrijk was vooral het bezit aan atlanten, globes en kaarten en de collectie modellen uit de 16de tot en met 19de eeuw. Daarna werd nog veel kostbaars aangekocht of aan de vereniging geschonken. Enkele jaren geleden maakte een overeenkomst tussen de vereniging en de Staat der Nederlanden het mogelijk om het veel te kleine en uiterst brandgevaarlijke voorlopige museumgebouw - in verzekeringskringen bekend als Museum Tondeldoos - te verlaten. In januari 1975 droeg de vereniging haar verzameling in bruikleen over aan het Rijk. Dit verbond zich om 's Lands Zeemagazijn op Kattenburg in te richten voor de huisvesting van wat in de toekomst Rijksmuseum "Nederlands Scheepvaart Museum" zou heten en de exploitatie daarvan te bekostigen. De vereniging gaat verder met de uitbreiding van de verzameling. In de zomer van 1980 zal deze opnieuw in haar geheel te bezichtigen zijn. Een deel is nu al voor het publiek toegankelijk.

MARITIEM MUSEUM "PRINS HENDRIK", ROTTERDAM

In 1852 werd een "modelkamer" ingericht in het gebouw van de Koninklijke Nederlandsche Yacht Club te Rotterdam. Een groot deel van de daar tentoongestelde stukken, met name een aantal uitermate belangrijke modellen, was aan de club geschonken door prins Hendrik "de Zeevaarder". In 1874 werd de, inmiddels uitgebreide, verzameling voor

het eerst openbaar toegankelijk. Toen de Yacht Club in 1880 ophield te bestaan werd de modelkamer overgenomen door de gemeente Rotterdam en kreeg zij de naam Maritiem Museum voor Land- en Volkenkunde. Het Maritiem Museum verhuisde naar een nieuw gebouw aan het Burgemeester 's Jacobplein, waar het nu nog gevestigd is. Na deze **verhuizing** is de collectie verder gegroeid - zo werd de rijke verzameling-Engelbrecht, voornamelijk bestaande uit atlanten, zeemansgidsen en dergelijke, verworven - zodat ook dit nieuwe gebouw inmiddels alweer te klein geworden is. Ook de collectie van het Maritiem Museum "Prins Hendrik" kan een vergelijking met het bezit van de belangrijkste scheepvaartmusea in het buitenland gemakkelijk doorstaan.

HELDERS MARINEMUSEUM, DEN HELDER

Het Helders marinemuseum wil een beeld geven van de geschiedenis van de Nederlandse zeemacht sinds 1813 en van de geschiedenis van Den Helder. Het werd in 1962 voor het publiek opengesteld en verhuisde in 1966 naar het tegenwoordige gebouw, een vroeger marinemagazijn, dat van 1826 dateert.

DE SCHEEPVAART VAN HET NOORDEN

Het Noordelijk Scheepvaartmuseum te Groningen, dat in 1930 werd gesticht, en het Fries Scheepvaartmuseum te Sneek, gesticht in 1938, bevatten belangrijke collecties betreffende de geschiedenis van scheepsbouw en scheepvaart in de noordelijke provincies.

DE VISSERIJ

De belangrijkste collecties betreffende de geschiedenis van de Nederlandse visserij vindt men in het Museum voor de Nederlandse Zeevisserij te Vlaardingen, gesticht in 1920, en het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen, dat in 1950 werd geopend.

SCHEEPSARCHEOLOGIE

Het in 1969 geopende Scheepsarcheologische museum voor de IJsselmeerpolders te Ketelhaven heeft een internationale reputatie op het gebied van de scheepsarcheologie en de conservering van wrakken.

MUSEUMSCHEPEN

Tot de verzameling van diverse van de vermelde musea behoren één of meer schepen. In het geval van het Zuiderzeemuseum kan men zelfs wel spreken van een gehele vloot. In diezelfde richting gaat echter ook al het Rijksmuseum Nederlands Scheepvaartmuseum, dat o.a. de beschikking heeft over de vroegere motorreddingboot "Insulinde" en het stoomschip "Christiaan Brunings". Het Maritiem Museum "Prins Hendrik" bezit o.a. de stoomsleepboot "Volharding" en het voormalig ramtorenschip der 2de klasse "Buffel".

DE NEDERLANDSE ZEESCHEEPVAART IN BUITENLANDSE MUSEA

Men zal zich kunnen voorstellen dat het niet doenlijk is om hier alle buitenlandse musea te vermelden, waar zich materiaal bevindt dat betrekking heeft op de geschiedenis van de Nederlandse zeescheepvaart. Een uitzondering moet evenwel worden gemaakt voor het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, het National Maritime Museum te Greenwich met een unieke verzameling van de Van de Veldes - en het Handels-og Sofartmuseet op Slot Kronborg te Helsingør (Denemarken).

Met toestemming overgenomen uit : BOSSCHER (Ph. M.), "Een nuchter volk en de zee : beeldverhaal van de Nederlandse zeegeschiedenis", Bussem : De Boer Maritiem, cop. 1979 (blz. 147).

Emiel SMISSAERT

§ § § § §

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXXIV : R. VAN DUUVENBODEN

Geboren ca. 1943.

Exposeerde in april 1962 in de Galerij-café "Toulouse-Lautrec", een 20-tal figuratieve werken.

(Bron : De Zeewacht 06 april 1962)

+-----

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXXV : Roger CORVELEYN

Geboren in 1910, deed hij studies aan de Oostendse Academie o.l.v. BLOMME. Dat was in de beginperiode van de Academie, de tijd van de Noorse Stallingen ca. 1933-1934.

CORVELEYN schilderde marines, stillevens, landschappen en bloemen in een brave academische stijl.

Hij had een individuele tentoonstelling in de Galerij FORUM te Oostende in april 1972.

x+-----x

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXXVI : F. DE LEENHEER

Was ca. 1972 leerling aan de Oostendse Academie.

Stelde in 1972 tentoon in de Galerij FORUM, samen met o.m. J. DE WOLF en Anne-Marie VERPOUCKE.

+-----

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXXVII : J. DE WOLF

Was ca. 1972 leerling aan de Oostendse Academie.

Stelde in 1972 tentoon in de Galerij FORUM, samen met o.m. F. DE LEENHEER en Anne-Marie VERPOUCKE.

+-----

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXVIII : E. DELARUWIERE

Zoon van kunstschilder Johannes DELARUWIERE; broer van Daniël D. Geboren te Oostende op 31 augustus 1893.

In de antiekhandel "Amfora" te Oostende zagen we van hem een houtskooltekening uit 1910 met een gezicht op de oude Vismarkt, duidelijk gecopieerd naar een foto.

Lit.: De Zeewacht, 10 maart 1972.

+-----+

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LXXIX : Anne DUBOIS-VELLE

Anne VELLE (echtg. DUBOIS) werd geboren te Oostende op 21 juli 1913 als dochter van Emile VELLE, steenbakker (° Gistel) en Marie-Anne LEGEIN (° Brugge).

Ze was leerling van haar zuster, de gekende kunstschilderes Marthe VELLE (° Oostende, 1907).

Pas in 1960 trad ze voor het eerst naar buiten als kunstschilderes, n.a.v. de "Grote Prijs voor Schilderkunst van de Stad Oostende", waarvoor ze trouwens geselecteerd werd. Ook in de uitgave 1961 van deze wedstrijd werd ze geselecteerd.

Ze woonde in die jaren Sint-Petrus en Paulusplein 10.

Anne DEBOIS exposeerde individueel te Firenze en in het Oostendse Kursaal (mei 1963).

Ze participeerde aan groepsexposities te Budapest, Gotesberg, Malmö en Stockholm.

Het museum voor Schone Kunsten van Oostende bezit twee werken van haar : "Ruimtevaart" (olie op paneel; 91 x 60 cm) en "Compositie" (aquarel; 42 x 60 cm).

Norbert HOSTYN

§ § § § §

BIJ DE FOTOBLOEDZIJD

Eens te meer bieden we onze leden echte primeurs aan betreffende de iconografie van oud-Oostende : 2 opnamen van de afbraak van de oude schouwburg, genomen in december 1906.

Het zijn twee foto's genomen door de gekende Oostendse fotograaf ASAERT-PIERLOOT. De bovenste foto toont ons de hoek Marie-Joséplein - Sint-Sebastiaanstraat - Hendrik Serruyslaan met in de diepte een interessant kijkje op de Madridstraat waarvan toch al zo weinig oude afbeeldingen te vinden zijn. Let ook op de "decorschuif" in de muur van de schouwburg, kant Sint-Sebastiaanstraat !

De onderste toont ons de hoek Adolf Buylstraat - Marie-Joséplein.

August VAN ISEGHEM

HET SLOPEN VAN DE OUDE SCHOUWBURG - 1906

The commentaries of Sr Francis Vere

DE SLAG VAN OOSTENDE

In het jaar des Heren 1601 besloten de Staten hun leger naar Vlaanderen te sturen, en de forten rond Oostende, die bezet waren door de vijand, in te nemen. Zo wilden zij ook de doorgang van de streek vrijmaken.

Onwaardig, en niet opgewassen tegen die taak werd ikzelf tot generaal gekozen. Verscheidene voorname persoonlijkheden hadden aangedrongen dat ik die taak op mij zou nemen, en een reis naar Engeland zou maken.

Daar was het mijn : Here Majesteit in te lichten en haar goedkeuring te vragen, samen met 3000 manschappen, vervoerd en betaald te worden door Haar. Dit leger diende in de Lage Landen aanwezig te zijn tegen 10 mei samen met de speciale instructies voor de onderneming. Dit was nodig voor een betere verspreiding van de vijandelijke legers uit Vlaanderen.

Graaf Maurits zou met het eerste seizoen van het jaar opmarcheren naar "Bergh upon Rhine", zonder zijn manschappen te betrekken in het beleg van die stad. Een goed deel van die troepen, vooral de Engelsen, zouden kunnen naar Oostende gestuurd worden op de eerste aanvraag.

Deze, samen met 2000 soldaten uit de garnizoenen van Holland en Zeeland en de 3000 voorziene Engelsen zouden weldra in Vlaanderen aankomen.

Met deze vraag ging ik naar Engeland om het ganse opzet aan Hare Majesteit voor te leggen. Zij ging akkoord, en stelde de troepen op transport binnen de tien dagen. Zo kon de vijand onmogelijk iets vernemen van die troepenbeweging.

Vóór ik in de Lage Landen aankwam was Graaf Maurits naar Bergh getrokken en de vijand die reeds lang Oostende bedreigde was weggetrokken vóór die stad.

Zo was het maar een kwestie geworden van verdediging.

De Staten stelden me de verantwoordelijkheid van de plaats voor. Daarvoor gaven ze me de opdracht, niet als gouverneur, maar als generaal over het leger in en rond Oostende, en ik aanvaardde de opdracht.

Zij gaven ook onmiddellijk opdracht aan Graaf Maurits om zijn twintig Engelse compagnies naar Holland te sturen. Met die troepen moest ik Oostende binnen trekken.

Eerst had hij bezwaren, daar hijzelf betrokken was in het beleg van Bergh en zijn verdedigingswerken nog niet voleindigd waren, terwijl de vijand naar Brabant ter hulp snelde om de stad te bevrijden. Eindelijk leende hij toch acht compagnies, waarmede mijn broer overkwam.

Met deze, door de Staten met goede hoop geleverde troepen, de rest zou volgen, kreeg ik ook de verzekering van de nodige hulpkrachten en munitie : alles wat nodig was.

Ik trok de stad binnen op 11 juli 1601, op het strand, nagenoeg in het midden van de stadszijde. De vijand had de haven in haar macht, zo bestond er ook geen mogelijkheid om langs daar in de stad te komen, terwijl het gebruik van de Geule dan niet bekend was.

De plaats waar ik aan land ging stond onder hun toezicht, en de scheepvaart lag er onder hun vuur. Bij mijn landing

gaf "Monsieur" Vandernood me de sleutels van de stad.

In de stad trof ik dertig compagnieën Nederlanders aan, dat waren 1600 of 1700 manschappen ingedeeld in twee regimenten, elk onder het gezag van ofwel Monsieur Vandernood, ofwel Monsieur Utenburgh, en mijn acht compagnieën waren 800 man sterk.

De vijand bezat dertig kanonnen op de Westzijde, de meeste binnen een "haakbusschot" van de stad en zes op de Oostzijde. Met die kanonnen werd in de stad geschoten met grote schade aan gebouwen en manschappen. De getalsterkte van het vijandelijk leger werd geschat op 12.000 man. Drie vierden lagen op de westzijde van de stad nabij Albertus, een groot kanonschot van de stad, en stonden onder het bevel van de Aartshertog zelf. De rest lag in de duinen op de oostzijde van de stad tegenaan de geul.

De Oostendenaars hadden vóór mijn intocht in de stad een opening gemaakt in de westelijke wallen. Van daar werden zij teruggedrongen met een verlies van 300 manschappen. De stad was aan de landzijde goed beveiligd met hoge verdedigingswerken, maar daar was de grond zanderig. De oude stad was eerder sterk tegen onverwachte aanvallen door palissaden en andere hulpstukken.

Zo was het sterkste deel van de stad verdedigd. Een overtocht van de geul was onmogelijk. Aan de andere zijde lag de haven, en daar was een overtocht alleen twee uur voor een twee uur na laag water mogelijk.

De rest van de stad naast het diepe en brede water was omgeven door een royale buitenboord van een vestinggracht (contrescarp) met buiten de vestinggracht gelegen halvemaaanvormige of hoekige bolwerken die dienden tot dekking van een poort of een stuk wal tussen twee bastions (ravelijnen), van grote inhoud en versterkt tegen het kanon dat alle bolwerken van de stad aankon.

"Peckell" of oostelijk bolwerk had niet veel hulp nodig daar het vlak op de Geul lag, en niet kon aangevallen worden.

Op de zuid-zuidoost en zuidwestelijke zijde van de stad is er een stuk grond als een eiland, omgeven aan de oostelijke zijde door de Geul-, de zuidelijke kant door een kanaal dat in de geul vloeit, een rivier die in vroegere tijden door de oude haven vloeide, en nu haar weg gevonden heeft in het verste gedeelte van de stad, een "haakbusschot" naar het westen bij het oude kanaal van de voornoemde rivier waarmee zij in de haven komt, die nu gescheiden is door de dijk van decontrescarp door een lage dam nabij het "Pouder-bolwerk".

Dit stuk grond vanaf de voornoemde vesting tot het Spaanse-bolwerk -dat op de geul ligt-, bezit op de z.w. hoek, -waar het kanaal van de geul samenvloeit met de rivier naar de haven-, een kleine versterking met een open achterzijde, die niet aan het kanon kan weerstaan. Naar de zuidzijde toe van dit "pouder"-bolwerk is het land doorbroken door vele krekken. Die krekken zijn onoverkomelijk noch bruikbaar voor een leger, daar ze meestal onder water staan.

Wij namen het voor u door, de 150 bladzijden tekst van het Jaarboek 1984 van onze zustervereniging TER CUERE. Gespreid over vijf artikels is het eens te meer een zeer lezenswaardig boek geworden waarin alle disciplines aan hun trekken komen.

G. DESOPPER zet in met een hoogstinteressant onderwerp : DE OEVERVERBINDINGEN TE BREDENE EN OMGEVING. Stelselmatig en rijk gedocumenteerd behandeld hij de diverse overzetten zoals die bestaan hebben en, sommige althans, nog bestaan van in de haven van Oostende tot Plassendalebrug, waarbij ook worden begrepen een gedeelte Noordede en Zydelling.

Een bijdrage tot de Industristiële Archeologie is het artikel van Jos COENYE te noemen. Met zijn WEL EN WEE VAN DE EBES CENTRALE TE SLIJKENS-BREDENE vult hij als het ware een gap die ontstaan was sedert de sluiting in 1978. De honderden personeelsleden van de "Elektriefabriek" weten het momenteel nog allemaal te vertellen, maar uit de ondervinding van alle dagen blijkt hoe vlug ons geheugen ons na verloop van jaren in de steek laat. Het was dan ook hoog tijd dat eens iemand het "op papier" zette.

Het derde artikel situeert ons in het domein van de historische geografie. Fernand GEVAERT brengt, degelijk en rijk gedocumenteerd, een stukje over DE BREDENSE KERKWEGELS. Wat eens de "hoofdwegen" waren van het dorpsleven, wordt momenteel, in een steeds vlugger rythme, opgeslorpt door verkavelingen en landschapsveranderingen eigen aan de moderne tijd. Hoog tijd dat het werd beschreven voordat het tijdperk volledig wordt afgesloten.

Camiel GESELLE behandelt in zijn bijdrage MENSEN VAN BIJ ONS een reeks personen en gebeurtenissen met betrekking tot het Sas. De geschiedenis van de mensen zonder geschiedenis, maar die voor de aandachtige lezer een reeks tijdsbeelden oproepen die hem in staat stellen sommige legstukken in de puzzle van ons (hier niet zo ver verwijderd) verleden aan te vullen. De orale geschiedschrijving is een zeer belangrijk deel van onze lokale geschiedenis.

Raymond VANCRAEYNEST, gedurende jaren lid van de Havencommissie en bekend zoeker op het gebied van de Familiekunde en de lokale geschiedenis behandelt met wetenschappelijke nauwkeurigheid een aspect van de Haven van Oostende tussen de twee wereldoorlogen, namelijk DE BOUW VAN DE NIEUWE VISSERSHAVEN. Het 50-jarig bestaan van de Nieuwe Vismijn (zoals ze in de volksmond genoemd wordt) is in Oostende praktisch onopgemerkt voorbijgegaan. Toch heeft ze gedurende al die tijd voor Oostende tering en nering gebracht. Eens te meer een artikel op zijn tijd.

De druk van het jaarboek is uitstekend verzorgd (spijtig van een reeks storende tikfouten die in sommige artikels voorkomen, de verbeteraar van dienst was waarschijnlijk niet steeds aanwezig). Het hele jaarboek is uitstekend gedocumenteerd, voorwaar een pluim op de hoed van Ter Cuere.

Samen met het jaarboek presenteert ons TER CUERE dit jaar een nieuwigheid, een cahier. Jaarlijks zal hierin een bepaald onderwerp "ten voeten uit" behandeld worden.

De reeks wordt geopend door Richard VERBANCK die een 15de eeuws werkje over heksen samenvat en commentarieert onder de titel : HEKSEN ONDER DE HAMER. Eigenlijk maar een sinister onderwerp om de reeks te openen, maar dat in onze moderne tijd van voodoos, zwarte missen, bezweringssymboliek in bepaalde sekten, en dies meer, nog niets van zijn aktualiteit schijnt ingeboet te hebben.

Verzorgd uitgegeven (spijtig ook weer voor de enkele tikfouten) lijkt het me een goed initiatief en uitstekende aanwinst voor ons heempatrimonium, dat eens te meer een bewijs is van de levenskracht van TER CUERE.

J.B. DREESEN

§ § § § § § § § § §

BIJ DE REPRODUCTIE

Op de bladzijden 85/103 & 135 publiceerden we reeds twee fragmenten van het grote perspectiefgezicht op Oostende van DE BRUGADAL.

Deze maand een derde fragment met deze keer een luchtgezicht op een groot deel van het historisch stadscentrum en de Albert-I promenade.

De weergegeven toestand is deze van omstreeks 1880.

Graag vestigen we de aandacht van onze leden op enkele markante zaken :

- de huizenblokken Zeedijk/Van Iseghemlaan zijn nog niet volgebouwd : deze blokken waren immers gloednieuw en de verkaveling ervan was nog volop bezig.
- waar nu het Europacentrum het stadsbeeld staat te ontsieren zien we nog de gebouwen van de oude Koninklijke Stallingen die in de eerste jaren van deze eeuw de plaats moesten ruimen voor een schouwburg.
- wat verder in dezelfde straat zien we het ouderlingengesticht van de Zusterkens der Armen (met kapel).
- in het midden van de huizenblok Hertstraat/Oosthelling/Van Iseghemlaan/Zeedijk zien we het glazen dak van de "Skating Rink".
- let ook op de buurt rondom de oude Sint-Pieterskerk : onherkenbaar veranderd !
- hetzelfde geldt ook voor de buurt van de Capucijnenkerk en Mijnplein.

In een volgende aflevering verplaatsen we ons gezichtsveld nog meer naar het Oosten.

Veel kijkgenot, liefhebbers van het oude Oostende !

August VAN ISEGHEM

§ § § § §

VOOR PRENTKAARTENVERZAMELAARS !

2 prentkaarten met binnenzichten van het Ensorhuis zijn op de markt gekomen. Te koop in de stedelijke musea (10 fr).

DE COOPERATIEVE BEWEGING EN DE OPSTAND DER BAKKERS TE OOSTENDE

Rond 1957 kreeg ik de volledige tekst van een "echt" Oostends lied in handen waarvan ik de melodie nog tamelijk goed ken. Het ging over de "OPSTAND DER BAKKERS".

Niettegenstaande talrijke opzoekingen ben ik er tot nu toe niet in geslaagd de "rechte t k" van dat lied te vinden : de ware toedracht, de aanleiding en andere bijkomstigheden, behalve voor het tijdperk. Hier kan zo ongeveer bepaald wanneer het moet gesitueerd worden in onze Oostendse "petite histoire". Er is spraak van de Burgerwacht - die heeft het tot de eerste wereldoorlog gedaan - en van het derde regiment, dat - volgens mijn gegevens - in 1887 naar Oostende is gekomen.

Er is verder spraak van smakelijk brood, zo lekker als koekebrood, dat "van vreemde landen" komt en dat het den werkman goed smaakt. Dit laatste geeft wel enige aanduiding, zoals we verder zullen zien.

In het lied zelf ging het eerst over een bakker die goedkoop brood verkocht en dat er seffens een stuk of drij van dezelfde societeit bij kwamen die groot lawijt maakten. Tot op zeker ogenblik de grote "Bakkersbond" bij elkaar kwam voor dat vreemd gevaar en er een gevecht in regel begon op het Sas dat voortgezet werd op het Hazegras. Het werd zodanig erg dat de gehele gewapende macht met aan kop de "Commissair" ter hulp kwam gesneld : gendarmen, agenten, 't derde regiment en de Burgerwacht. 't Moet er wreed aan toegegaan hebben. Tenslotte volgt een zedeles voor de bakkers om bij elkaar te komen, overeen te komen, niet meer te vechten en gedurende de slechte tijd te zorgen voor hun profijt.

Met een rijzen er een hoop vragen op. V or 1914 kende men te Oostende de "Union des Patrons-Patissiers". Er bestond ook ergens een "Bakkersbond" waarvan geweten is dat in 1920 overgegaan werd tot gezamenlijke aankoop, doch die in 1927 zou gesticht geweest zijn in café "Het Wit Paard" en in 1931 haar lokaal had in "Ons Huis" aan de Jozef II straat.

Dat zegt al te gaar niet veel. Kwam de reactie van die kant?

Bekijken we de zaak nu van de ander kant. In september 1885 werd door de "Arbeiderskring van Oostende" op initiatief van de Gentse en Oostendse socialistten te Oostende een coöperatieve volksbakkerij geopend onder de naam "DE TOEKOMST". Van in het begin zouden er dagelijks 60 broden gebakken en verkocht zijn geweest. Dat brood kostte toen 30 centiemmen per Kg. De leden van de volksbakkerij moesten evenwel elke week 5 centiem "ziekegeld" bijleggen. Wat dat betekende heb ik niet kunnen achterhalen. Op 29 maart 1886 werd de winst verdeeld en kreeg iedere deelnemer 3 centiem (dat is 10 %) per gekocht brood terug. Waarom die vroege winstverdeling na zes maanden bestaan ?? Verder is er geen spoor meer te vinden van die coöperatieve volksbakkerij. Kon die bakkerij voldoende brood leveren en moest de dagelijkse bakte aangevuld worden met brood "uit vreemde landen" (de Gentse socialistische volksbakkerij ?) via het Sas en het Hazegras, dat toen de weg naar Gent over Brugge was ??

Het is normaal dat de Oostendse bakkers zich verzetten tegen het goedkope brood "dat de werkman zo goed smaakte". Welke tegenstand heeft de S.E.O. niet gekend vanwege de Oostendse middenstand gedurende haar bestaan ?

In 1898 werd door de socialisten opnieuw gestart met een samenwerkende bakkerij onder de naam "DE REDDER"; Was "DE TOEKOMST" misschien door de geweldige aktie van de Oostendse bakkers intussen ter ziele gegaan ?

"DE REDDER" deed het nog aanlokkelijker dan zijn voorganger "DE TOEKOMST". Wit brood werd verkocht aan 25 centiemen de Kg., grof brood aan 23 centiemen. Er werd begonnen op 30 oktober 1898 en men kon lid worden mits inleg van 5 centiemen. Wie zich liet inschrijven vóór 1 december kreeg bij de geboorte van een kind een "eierbrood" kado. Wie minstens zes maanden lid was kreeg bovendien nog een week lang gratis brood bij de geboorte van een kind. Wie evenwel pas na 1 december zou toetreden moest één jaar wachten vooraleer hij van die voordelen kon genieten.

Bij de stichting sloten er 28 gezinnen aan, op 1 januari 1899 waren het er al 51. De broodkaarten kostten toen wel 30 centiemen het stuk, maar om de 4 maand werd hierop 7 centiemen terugbetaald.

Intussen werd de socialistische coöperatieve "VOORWAARTS" gesticht en kreeg de coöperatieve gedachte meer en meer ingang. Op zeker ogenblik (1905) zouden er 850 leden geweest zijn maar bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog was dit getal gedaald tot beneden de 600. Trad de in 1892 gestichtte S.E.O. hier op als geducht konkurrent ? In 1893 telde S.E.O. 412 leden, in 1914 waren het er reeds 4196. En bovendien was de S.E.O. - die begonnen was met gezamenlijke aankoop van kolen - gedurende hetzelfde jaar uitgebreid met een bakkerij en andere magazijnen.

Maar dat is een andere geschiedenis.

(N.B. : de gegevens over de socialistische coöperatieven "De Toekomst" en "De Redder" haalde ik uit de licentiaatsverhandeling van Katrien NUITTEN, "Bijdrage tot de geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging te Oostende 1880-1940".)

DE KONKURRENTIE TEGEN DE BAKKERS

't Was op een morgenstond
Ik zag daar in het rond
Eene grote wagen staan
En vol met brood gelaan.
De bakker riep : ziet hier
Dat brood het is niet dier
Het is zo goed van smaak
Zo riep hij langs de straat.

refr. : Pak het in uw handen,
           't Is toch zo goed
 Knabbelt het tussen de tanden,
           't Is koekebrood
           't Komt van vreemde landen
 Koopt en koopt en koopt
 Dat beste koekebrood   } ² X
 Het smaakt den werkman goed. } ² X

Zo reed hij langs de straat
 Maar denkt wat wonderdaad
 Dat brood was zo goedkoop
 Hij verkocht een gehele hoop
 Daar kwamen een stuk of drij
 Der zelfde societeit
 Die maakten groot lawijt.

Maar al op enen stond
 Den groten bakkersbond
 Die kwamen bij elkaar
 Al voor dat wreed gevaar
 Men zei dat brood is slecht
 Zij gingen aan 't gevecht
 Den wagen reed vooruit
 Zie riepen overluid.

Zij vochten op het sas
 Dan ook op 't Hazegras
 Daar kwam de Commissair
 Al met een groot koleir
 Gendarmen en agent
 G'heel 't derde regiment
 Alsook de burgerwacht
 Die werd er bij gebracht.

Gij bakkers al te gaar
 Komt voegt U bij elkaar
 Ziet dat gij geraakt 't akkoord
 Gaat niet met vechten voort
 Maar denkt 't is slechten tijd
 En zorgt voor uw profijt
 En zijt gij boos en kwaad
 Roep ook maar langs de straat.

Jef KLAUSING

GRAVEN OP HET KERKHOF AAN DE NIEUWPOORTSESTEENWEG

Sedert het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg in 1852 in gebruik werd genomen werden er vele gekende personen en families begraven. Onder de gekende personen zijn er veel politiciers, kunstenaars, handelaars of beoefenaars van vrije beroepen. Allen hebben ze tussen ca. 1770 en ca. 1980 het wel en wee van onze stad gemaakt.

Uiteraard zijn er ook minder bekend en "onbekende" personen begraven. En hier denk ik in de eerste plaats niet aan de honderden "gewone" mensen (zeker niet pejoratief bedoeld) maar wel aan b.v. de tientallen kindergraven, de religieuzen van verschillende orden en de vele Engelse personen gestorven tussen 1868 en 1894.

Voor de geschiedenis van bepaalde families en personen verwijs ik naar volgende werken :

- de familie VALCKE - "Twee eeuwen familie Valcke te Oostende" door E.A. VAN HAVERBEKE
- de familie HAMMAN door N. HOSTYN in 't VVF Streepje nr. 1/1979 t/m nr. 1/1980 en nr. 5/1982
- de familie ROYON door N. HOSTYN in 't VVF Streepje nr. 2/1980 t/m nr. 3/1982
- de kwartierstaat van Charles ELLEBOUDT verscheen in OSTENDIANA II - opgemaakt door E.A. VAN HAVERBEKE
- de kwartierstaat van Jan DE CLERCK verscheen in OSTENDIANA III - opgemaakt door R. HAGHEBAERT en E. DESCHEPPER
- artikels over DUBAR en STRACKE verschenen in het tijdschrift "De Plate"
- over de geschiedenis van de Oostendse kerkhoven schreef O. VILAIN in "Langs 't hard zand"

Laten we nu samen een wandeling maken op het "oud" kerkhof.

De cijfers vóór de namen hebben de volgende betekenis :

- het eerste cijfer duidt het perk aan (pare perken rechts bij het binnenkomen, onpare perken links)
- het tweede cijfer duidt de rij of laag aan
- het derde cijfer duidt het graf aan. De nummering der graven begint altijd vanaf de middenlaan van het kerkhof

01-06-14 - Ernest DE TAEYE : hoofdman van "De Plate"

03-01-08 - DAVELUY : imprimeur de la cour

10 - HALEWYCK-ROYON

14 - zusters der armen

03-02-19 - familie VAN ISEGHEM : kapel

03-03-21 - Frederic, August, Max, Willie VALCKE : Franse tak van de familie VALCKE

03-06-08 - Léon SPILLIAERT (1851-1928) : vader van kunstschilder Léon SPILLIAERT (1881-1946)

09 - Henri PANESI : scheepsbouwer

36 - Adolph DEMAN : stichter-voorzitter van 8 uren huis

05-04- - rij kindergraven van kinderen gestorven tussen 1856 en 1888 met namen als MUSIN - SPILLIAERT

- 05-05-13 - Edouard JEAN : brouwers te Oostende met Emilie JEAN gestorven in 1955
 14 - VAN ISEGHEM (1816-1882) : burgemeester (Van Iseghemlaan)
 23 - Felix VAN CAILLIE : notarisfamilie + 10 kinderen
- 05-06-07 - Dr VERHAEGHE (1811-1870) maar niet die naar wie de straat genoemd is
 14 - PASSCHIJN (1798-1869) : één der burgemeesters van Mariakerke
 22 - BRANDARIS (1828-1871) : gemeenteraadslid, reder (Brandariskaai)
 28 - Aimee LIEBAERT (1847-1877) : gemeenteraadslid en schepen van Oostende
 28 - familie ELLEBOUDT
- 05-07-18 - Jean Baptiste VALCKE (1789-1844) : voorzitter kamer van koophandel + VALCKE August (1821-1877) zijn zoon
 23 - François JEAN : brouwer
- 05-08--- - kindergraven
 23 - Theodore HAMMAN (1792-1875) : schoonbroer van Guillaume ROYON
 37 - Jean Casimir VALCKE (1789-1862) : stichter van het huis VALCKE
- 05-09--- - kindergraven
 04 - Casimir Constantin VALCKE (1791-1861)
- 05-10--- - Zusters van Sint-Janshospitaal binnen Oostende
- 05-11-11 - Guillaume ROYON (1768-1852) gehuwd met Marie HAMMAN, schoonbroer dus van Theodore HAMMAN
 20 - Henri SERRUYS (1796-1883) : burgemeester van Oostende (H. Serruyslaan)
- 05-13-05 - Jan DE CLERCK (1881-1962) : kunstschilder (Jan De Clerckstraat)
- 05-14-14 - Maurice WAGEMANS : kunstschilder
- 07-07-04 - drie gezusters DEMULDER : slachtoffers van de 1e Wereldoorlog, gestorven op 25 september 1917
- 07-14-03 - Michel SURMONT : stadssecretaris
 12 - graf van de familie BAELS (met o.a. Henri BAELS gouverneur van West-Vlaanderen)
- 07-10-01 - dochters van Liefde van H. Vincentius à Paulo
- 07-02-06 - Marie HAEGHEMAN (1835-1915) : moeder van James ENSOR
- 02-05--- - Engelse personen gestorven rond 1882
 09 - familie BAUWENS (1866-1955)
 10 - KOCKENPOO : gekend dokter te Oostende
 22 - Louis PANESI (1880-1960) en August PANESI (1921-1953) : scheepsbouwers
- 02-06-25 - Eugene RAU : rokerij
 -- - Engelse personen gestorven rond 1853-1906
- 02-08--- - Engelse personen gestorven tussen 1868 en 1894 en 1 Duitse persoon gestorven in 1869
 22 - Alfons PIETERS (1845-1912) : burgemeester van Oostende (A. Pieterslaan)

- 02-09-02 - Jean Natal VALCKE (1821-1896)
 27 - August STRACKE + familieleden (A. Strackestraat)
- 02-11-32 - DEWEERT : houthandel
- 02-12-01 - Henri DEWEERT : houthandel
 04 - Clement LEYHOUSEN : stichter-beheerder S.E.O.
 17 - familie DEMOULIERE : eigenaars van Hotel Osborn
 18 - familie SNAUWAERT : houthandel
- 02-14-03 - Emile VROOME (1886-1971) : schepen van Oostende
 32 - Maurice ANTONY (1883-1963) : fotograaf
 45 - VANDENDRIESSCHE (1890-1972) : ereburgemeester van Oostende
- 02-15-11 - familie PANESI : scheepsbouwers. Bovenaan het graf copie van maquette van de De Mey-brug - in het museum van De Plate bestaat een afgietsel
- 02-16-19 - Omer PLYSER : eigenaar van gekend ijssalon te Oostende
- 04-01-04 - Karel JANSSENS (1822-1887) : burgemeester van Oostende (Karel Janssenslaan)
- 04-03-16 - Edouard ROYON (1839-1906) : handelaar en zijn zoon Maurice (1877-1940), ongehuwd
- 04-14-39 - Dr. DEPUYDT : gekend chirurg te Oostende
- 06-04-20 - Edouard DUBAR (1803-1879) : kunstschilder, leermeester van ENSOR, gekend door de litho's DANIELS-DUBAR
- 06-08-13 - familie ELLEBOUDT : stichter van de Zeewacht
- 06-09-20 - Theodore ROYON (1823-1864) : gestorven aan de typhus
 45 - Marie DESMET (1876-1963) : echtgenote van Jan DE CLERCK
- 08-05-29 - August HAMMAN (1860-1927) : gemeenteraadslid van Oostende, senator en reder ter visserij
- 08-06-01 - Paster PYPE (1854-1926) : aalmoezenier der visserij

NOTA : moeilijkheden bij het identificeren van de graven

- vele graven zijn geheel of gedeeltelijk vernield door ouderdom of door de oorlog
- vele graven zijn overwoekerd door klimop
- vele graven zijn onleesbaar
- het plan dat bij de bewaker berust en dat steeds kan geconsulteerd worden is niet volledig juist
- de oude graven dragen geen enkel nummer. Om een graf te vinden moet men dus de graven tellen beginnend vanaf de middenlaan. Soms klopt de telling niet en moet men links en rechts zoeken om het juiste graf te vinden

Jean Pierre FALISE

OOSTENDSE NUMISMATIEK

Penningen met betrekking tot de inhuldiging Monument Leopold I

Op maandag 5 augustus 1901 werd het monument van Koning Leopold I op het Gemeenteplein (herdoopt tot het Leopold I plein) ingehuldigd door Koning Leopold II, in aanwezigheid van Prinses Clementine en Prins Albert en diverse ministers, senatoren en hooggeplaatsten (1).

Ter deze gelegenheid werden verschillende penningen geslagen om de inhuldiging te herdenken.

Aan de Koning en aan de voornaamste personaliteiten werd een schrijn met 3 penningen geschonken.

Bruin schrijn met 3 penningen :

BRONS, VERZILVERD en VERGULD BRONS

Deze penningen waren van de hand van J. STIENON uit Oostende en hadden de vorm van een plakket met een kroon en een ring Ø 42 / 66 mm.

recto : hoofd van Leopold I links gericht
onder het hoofd 1831 1865

verso : stadswapen met de beide figuren boven het water

eronder een tekst in 4 lijnen :

A LÉOPOLD 1er / LA VILLE D'OSTENDE /
RECONNAISSANTE / 5 AOUT 1901

J. STIENON

Aan alle aanwezige personaliteiten en groeperingen werd dan ook een herinneringspenning geschonken.

Penning in koper met vaste ring Ø 25 mm

recto : LEOPOLD PREMIER
1831 1865

Hoofd Leopold I rechts gericht

verso : SOUVENIR DE L'INAUGURATION
DU / MONUMENT / OSTENDE

5 AOUT 1901

Edwin LIETARD

(1) N. HOSTYN, Het ruitersstandbeeld Leopold I, De Plate.

ER KWAM EEN KAPELAAN UIT KEULEN. . .
ADOLPH KOLPING : ZIJN VERBLIJVEN TE OOSTENDE (1)

Adolph KOLPING werd geboren op 8 december 1813 in Kerpen bij Keulen. Hij was de zoon van een schaapherder. Aanvankelijk werkte hij als leerjongen bij een schoenmaker. Dit werk schonk hem geen voldoening. Hij wilde priester worden en zich inzetten voor de verbetering van het lot van jonge arbeiders. Theologie studeerde hij aan de universiteiten van München en Bonn, en in het seminarie van Keulen. Met enkele leerjongens stichtte hij op 6 mei 1849 in Keulen de katholieke vereniging voor leerjongens. Op dezelfde dag sprak Karl MARX in het overvolle Keulse Gürzenich over zijn "communistisch manifest". Elk wilde op zijn manier sociale wantoestanden van de tijd oplossen. Het sociaal geëngageerd werk van Adolph KOLPING is tot op vandaag tot een internationale onderneming uitgegroeid, waarvan de hoofdzetel nog altijd in Keulen gevestigd is.

Priester KOLPING was een rusteloos werker, maar had een zwakke gezondheid. Hij nam slechts enkele weken vakantie per jaar, waartoe hij meestal door een dokter gedwongen werd. Die rustperiode bracht hij telkens door te Oostende, waar lange strandwandelingen en zeebaden hem verkwikten. Adolph KOLPING was vast overtuigd van de heilzaamheid van zijn jaarlijks verblijf aan de Noordzee. Waarschijnlijk wist hij dat zijn vermaarde landgenoot GOETHE vele jaren eerder reeds, nl. in 1828, in zijn gesprekken met ECKERMANN had getuigd van de genezende kracht van de zee en de zee-lucht.

Elk jaar nam het Kolpingwerk meer uitbreiding. Des te meer had hij elk jaar nood aan zijn zeekuur. Op zijn sterfdatum 4 december 1865 waren er reeds 418 plaatselijke Kolpingverenigingen.

In Rome is de procedure voor zijn zaligverklaring reeds jaren aanhangig.

Tijdens zijn Duitslandreis in de herfst van 1980 bad paus Johannes-Paulus II bij het graf van Adolph KOLPING in de Keulse Minoritenkerk, waarvan de kapelaan rector geweest was. In een toespraak herhaalde de paus wat hij daar reeds in 1978 als aartsbisschop van Krakau gezegd had: "Solche Leitbilder wie Adolph Kolping brauchen wir für die Kirche von heute".

In 1974 verscheen de biografie van Adolph KOLPING, "Die grosse Tat" (Verlag Klaus Hesse-Mülheim), geschreven door Michael HANKE.

Dagboekfragmenten en brieven

In zijn tijdschrift "Rheinische Volksblätter für Haus, Familie und Handwerk" schreef KOLPING zijn indrukken neer over zijn verblijf in Oostende. Zijn proza is nogal moraliserend of kritisch van aard. Misschien is het wel geen toeval dat de omstreden Vlaamse priester Lodewijk VAN HAECKE, die toen leraar aan het college van Oostende was, vanaf

1861 zijn tijdschrift "Zeesterrre" uitgaf, waarmee hij jonge mensen wilde "verzetten en verlichten langs de mistige levensweg". In het hier opgenomen stuk van KOLPING "de oude kapitein", beschrijft hij zijn kostbaas die havenkapitein was te Oostende.

Elementen uit de brieven en dagboeken van Adolph KOLPING overtuigen ons dat zijn beschrijvingen in het tijdschrift een min of meer waarheidsgetrouwe weergave zijn van de realiteit.

Tijdens zijn talrijke bezoeken verbleef hij telkens in de Jozef II-straat 33 bij havenkapitein VANDENSTEENE. Dat hij uit pastorale bezorgdheid zijn gastheer en gastvrouw enigszins vromer heeft voorgesteld dan ze in werkelijkheid waren, is mogelijk, maar allesbehalve zeker. Immers ook uit de dagboekfragmenten blijkt dat de kapitein een groot vertrouwen in het rozenkransgebed had.

Wanneer KOLPING in Oostende aankwam, had hij meestal een vermoeiende treinreis achter de rug. In de zomer van 1863 had hij zelfs 1 1/2 uur vertraging door een spoorwegongeval. Vijf wagens van de trein werden door een andere weggereden. Er waren geen gekwetsten, en KOLPING schreef het ongeval toe aan de domme haast van een machinist. Hij was om 10u 30 vertrokken uit Keulen, en kwam in Oostende aan met een boemeltreintje om 9 u 45 's avonds.

Bij zijn aankomst verwelkomde de kapitein hem vanuit zijn bed. Zijn echtgenote of een huishoudster bood hem brood en bier aan. Na een avondgebed ging hij tenslotte ook slapen.

De gezondheidskuur die hij in Oostende volgde, bestond meestal uit lange strandwandelingen tot aan Mariakerke, en uit zeebaden. Slechts na zijn morgenwandeling nam hij het ontbijt. Vanuit zijn kamer had hij zicht op de oude kerktoren die hij in een brief als volgt beschrijft : "die graue Kirche mit ihrem ziemlich uniförmlichen Turme".

Het middagmaal gebruikte hij meestal in het eethuis "Het Lammetje" midden een internationaal gezelschap. Ook daar was iedereen bekommerd, wanneer zijn gezondheid hem in de steek liet. De waardin van het spijshuis zei hem eens : "Wir haben recht gebetet, dass Sie wieder gesund werden".

Wat hij wel miste in de badstad, was een glas Moezelwijn. Die was er echter buitengewoon duur. Zo liet hij er een dozijn uit Keulen naar Oostende sturen.

Er waren zeer vele Joden in de stad met vakantie, want in een brief schreef hij : "Die Juden spielen wieder die Hauptrolle und machen Wind in Übermass". Opgetogen was hij vooral over de heilzaamheid van de zeelucht.

In een zelfde brief vraagt hij hoe het kinderen van verwanten gaat. Hij schrijft : "Hören Sie...wenn ich die Kinder nach der See tragen könnte, ich täte es. Wie würde ihnen die Luft und das Spiel am Strande gut tun. Binnen acht Tagen blühten sie wie die Rosen".

Spijts de aantrekkelijkheid van zee en strand kwamen de badgasten niet altijd zo talrijk opdagen als de handelaars het wel wensten. Zo beschrijft hij in een brief van eind juli 1860 de ontgoochelde hotelhouders die vruchteloos aan de deur uitkijken naar klanten : "die mit übergeschlagenen Armen und Beinen an die Türe stehen...und auf die Gäste

lungern, die noch immer nicht kommen wollen".

Dit was echter wel naar de zin van KOLPING. Eenzaamheid beviel hem best. De indrukken die hij aan de Belgische kust opdeed, zal hij neerschrijven in zijn tijdschrift "Rheinische Volksblätter". Zijn laatste verslag zal verschijnen in september 1865, enkele maanden vóór zijn dood.

John GHEERAERT

(vervolgt)

* * * * *

OOSTENDE, STAD IN NIEUW-ZEELAND

Er is de vorige en begin deze eeuw een grote trek geweest van Belgen naar Amerika, maar ook naar Australië. Er wordt ginder nog gesproken van het "Zuiderse België".

"Sommige missionarissen, sommige ontdekkingsreizigers hebben op de eilanden in de Stille Oceaan een niet te verwaarlozen rol gespeeld. Zelfs geografisch gezien blijven daar sporen van over. Er zijn eilanden die Brussel heten, of België. En voor de kust van Auckland ligt een klein eiland waarvan de hoofdstad OOSTENDE heet. Dat komt doordat de eerste Belgische consul in Nieuw-Zeeland, een Oostendenaar, op dat eiland grond bezat en in de jaren 1850, in de tijd van de grote hongersnood in Vlaanderen, op het idee was gekomen om 200.000 Belgen te laten overkomen ! Dit is om verschillende redenen niet doorgegaan...".

Aldus Paul DE DECKKER, prof. aan de Universiteit van Auckland. (Nieuw-Zeeland) in VBO-Mededelingen 1983, nr. 13 p. 1125.

Lionel DEWULF

* * * * *

Het HEENKUNDIG MUSEUM blijft geopend tot 30 september, elke dag uitgez. dinsdag van 10 u tot 12 u en van 15 u tot 17 u.

Zag U reeds de vernieuwde secties van Uw Museum ?

- Sectie R.M.T.
- Tabakswinkel SIMON

DOE HET NU ! !

In de maritieme sectie van het Heemkundig Museum berust een zeldzaam voorbeeld van maritieme "huisvlijt" van weleer; n.l. een "diorama" (1).

Dit is een geminiaturiseerde uitbeelding van een stukje werkelijkheid - in casu een rivier met scheepvaart - gemonteerd in een kistje achter glas.

Ons diorama meet 41 X 107,5 X 11 cm.

Op het glas staat in witte verf geschilderd :

FRANS DEWYMMER
20 april 1891

DEWYMMER zal de maker geweest zijn; 20 april 1891 de datum waarop hij zijn werkstuk voltooide.

* * *

BESCHRIJVING :

Op een waterkleuren geverfde wattenstroom varen 5 scheepjes. Links een driemaster, gezien langs stuurboord; middenin een Antwerps zeilschip met rode vlag waarin de letter P (gehesen in de tweede mast). Het sleept een sloepje mee.

Rechts een tweemaster, gezien langs bakboord, varend onder Belgische vlag. Alle drie onder volle zeilen varend.

Op het voorplan links : een stoombootje met 1 mast en rechts van het midden een stoombootje met twee masten.

Fel gehavende blauwe achtergrond.

* * *

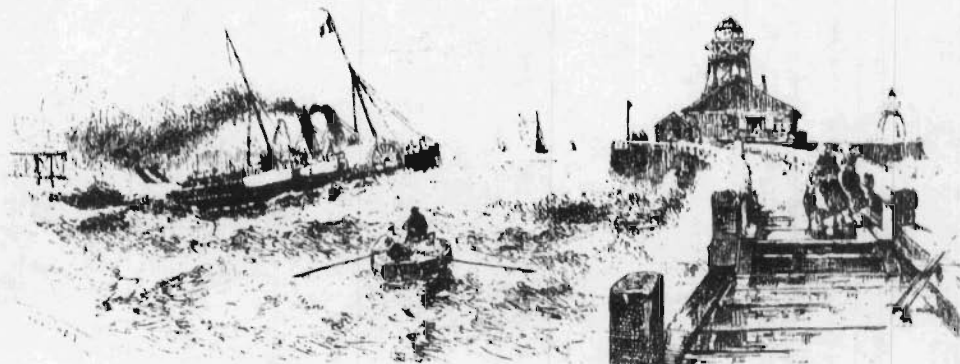
De herkomst van het stuk is niet gekend. Gezien de omschrijving lijkt de oorsprong niet Oostends, eerder Antwerps.

Maar dit prachtig staaltje van maritieme volkskunst is zeker een van de merkwaardigste objecten uit ons museum.

N.a.v. deze bijdrage wordt het deze maand speciaal in de kijker geplaatst.

Norbert HOSTYN

(1) over maritieme diorama cf.: J. RANDIER, Nautical Antiques for the Collector, London, 1976.

OOSTENDSE MUZIEKMAATSCHAPPIJEN :

DRUMBAND S.K.V.V., ZANDVOORDE

De drumband S.K.V.V. (Socialistisch Kinder en Valken Verbond) ontstond in 1961 in de schoot van de toen reeds bestaande Rode Valken-afdeling Zandvoorde. Het was het verlangen om bij optochten en feesten, de Rode Valken-groepen uit het gewest te kunnen begeleiden met trommels en trompetten.

Van bij het ontstaan berust de muzikale leiding bij dhr. G. CUVELIER, muzikant bij de Zeemacht. Onder zijn kundige en bezielende leiding groeide de groep uit tot een volwaardige drumband.

De maidentrip ging door in de zomer van 1961, in de toenmalige gemeente Zandvoorde, tijdens een groots huldigingsfeest. Het peterschap over het trommelkorps werd aanvaard door dhr. R. DEKINDER, toen schepen-volksvertegenwoordiger. Meter was Mevr. PAEPE-DEMEULEMEESTER Emma.

De fondsen voor de eerste instrumenten werden verzameld onder de vorm van steun bij sympathisanten en bevriende organisaties.

In 1968 werd gestart met een majorettegroep, die onmiddellijk de nodige bijval oogstte. Sedertdien werd immer verder gebouwd.

18 maart 1977 was een hoogtepunt in het bestaan van de drumband. Het was de eerste voorstelling van de nieuwe uniformen. Voordien werd opgetreden in het gewone Rode Valken-uniform (blauwe kiel en rode das). Impuls tot de uniformactie waren de toen opgerichte Vriendenkring, onder de leiding van een groepje hardwerkende mensen, die het bestuur uitmaken. Aan het hoofd van dit bestuur staan Daniël MONTENS, voorzitter en Alfons DEWILDE, secretaris. Het ere-voorzitterschap werd aanvaard door dhr. A. LARIDON, schepen volksvertegenwoordiger. Verdere bestuursleden zijn : F. CATTOOR, ondervoorzitter, J. FLORENS, penningmeester, G. CUVELIER, drumbandleider, G. VANDEWALLE, commissaris, U. VERGAUWE, P. KWANTEN, A. BEAUMONT en P. PROVOOST. Meter is thans Mevr. PROVOOST-BONNE Julia en peter dhr. Kamiel PAEPE. Voor de nieuwe uniformen moest niet minder dan 350.000 fr verzameld worden, wat lukte in een tijdspanne van amper een 5-tal maanden. Voor deze som werd opnieuw beroep gedaan op de beurs van alle Zandvoordenaars en van de aanverwante organisaties.

De meeste uitstappen gaan door in Oostende en omliggende, alhoewel succesrijke optredens te Waregem, Brussel, Zelzate, Mechelen nog vers in het geheugen liggen. Zelfs in de zomer van 1979 werd opgetreden te Les Hautes Rivieres in het Franse departement des Ardennes.

De drumband S.K.V.V. Zandvoorde bestaat momenteel uit een goede 50-tal muzikanten en majorettes.

(medegedeeld door het bestuur van
S.K.V.V. Zandvoorde in 1980)

...De haven van Oostende is artificiëel. Ze werd gemaakt bij middel van jetées of heipalen, die bij lage tij boven het water uitsteken. De rechterkant, bij het binnenvaren, bestaat slechts uit een rij palen die vóór de verdedigingswerken van de stad uitlopen. Aan de linkerzijde, is er een lage pier of jetée, op wier uiteinde een klein fort staat. Achter deze pier, naar het noord-oosten toe, vormt de binnenwaarts dringende oever een bocht met een effen, zandige baai, waar het water, zelfs bij hoogste tij, nooit meer dan enkele voet diep is. Een vreselijke branding beukt hier op los, wanneer de wind uit het westen komt. Daar de vloed met grote snelheid voorbij de havenmondung daalt, loopt een schip, dat bij westenwind poogt binnen te varen, groot gevaar verder gestuwd en op de zoëven vermelde baai geworpen te worden. Dit was, naar we nu ontdekten, de oorzaak van de onverklaarbare ongerustheid van onze loods.

Bij het naderen van de haven, stuurden we, alsof we het schip op het uitgestrekte stenen glacis van de stad, dat langsheen het zeestrand tot in het water reikte, op het strand gingen zetten. Zelfs met inachtneming van deze voorzorg, dreven we zozeer naar lijzijde af, dat we, in plaats van de haven binnen te schieten, bots op de jetée liepen. De arme loods raasde en sprong in het rond als een gek. Maar er stak methode in zijn gekheid. We ontdekten nu het nut van de kabel die hij op het dek had opgerold. Hij wierp een eind ervan naar de Belgische soldaten die, bij het horen van de schok, dadelijk uit hun wachthuis kwamen gelopen. Zo werd het schip verhinderd rond te draaien (wat anders zou geschied zijn) om dan, met de steven voorop op de verder gelegen baai te stranden en spoedig de invloed te ondergaan van de stroming die de haven beroert.

Onze aandacht, die tot nu toe door onze gevaarlijke toestand in beslag was genomen, werd nu op nieuwe en opwekkender voorwerpen aan de overzijde gericht, waar de versterkingen van de stad onmiddellijk uit het zand oprezen. Ze stonden vol toeschouwers die, daar het Zondag was, op hun best gekleed waren. De zon, die juist door de wolken keek terwijl we voorbij vaarden, gaf een opgewekt uitzicht aan het tafereel. Voor ons was het ook geheel nieuw. Ik herinner me, dat ik geweldig getroffen werd door het hoofddekseel van de vrouwen. Het verschilde zeer van wat we bij ons thuis altijd hadden gezien en de vergelijking viel voorzeker niet in het voordeel van mijn landgenoten uit. Voor hen was het fatsoenlijke hoofddekseel een grote, lage tuithoed die ik me altijd als zeer passend had voorgesteld. Maar ik kan U niet beschrijven hoe deze, in een oogwenk, in gemeenheid en vormeloosheid verzonk, toen ik mijn blikken wierp op de elegante, lang en spits-uitlopende, hoog-gesloopte strooien hoeden van de belles op de vesting, met soms twee of zelfs drie rijen kleurig lint of gemaakte bloemen versierd. Deze verleenden hun een verheven en indrukwekkend voorkomen en toch was het geheel licht en vol gratie. Hoeden mochten echter niet lang mijn aandacht gaande houden.

Door een sliert andere schepen van alle soorten en grootte gevolgd, vaarden we snel naar dat gedeelte van de haven, waar een dichte menigte schepen haar volle breedte vulde en het verder varen belette, zodat men zich afvroeg wat er met de talrijke schepen achter ons moest gebeuren. Het geheim werd spoedig opgeklaard, want bij het bereiken van dit punt, wendde elk schip zijn voorsteven naar de stad, liep bots op het zand en bleef daar steken. De vaartuigen recht voor ons, waren juist aangekomen en een regiment lichte dragonders was aan 't ontschepen. De paarden werden overboord geworpen en dan op het droge getrokken bij middel van een lang touw dat aan hun halsband vastgehecht was. Welk een toneel ! Welk een geroep, gehuil, gevloek en geplons ! De arme paarden leken een plotse overgang van het warme ruim naar een koud bad, niet erg aangenaam te vinden.

OP HET STRAND GEWORPEN TE OOSTENDE

Onze kiel had nauwelijks het zand geraakt, toen onverwachts een officier (kapitein HILL) met een bende matrozen bij ons aan boord kwam. Die begonnen onmiddellijk sans cérémonie onze paarden af te laden en ze, samen met onze garelen, enz., overboord te werpen, zonder ons ook maar tijd te gunnen om enige schikkingen te treffen ten einde een of ander in ontvangst te nemen of in veiligheid te stellen. Zijn antwoord op mijn protest luidde : "Ik kan het niet gebeteren, Mijnheer; de bevelen van de Hertog zijn formeel : er mag geen vertraging ontstaan bij het landen van de troepen naarmate ze aankomen en bij het terugzenden der schepen; dus moet gij er uit zijn eer het donker wordt". Het was toen omstreeks 3 uur 's namiddags en ik vond dat het een buitengewoon weinig comfortabele schikking was.

De herrie en de verwarring die volgden, tarten elke beschrijving. Bundels garelen vlogen net zoals de paarden in snelle opeenvolging over boord. Vruchteloos wezen wij op het verlies en de schade die uit zo'n handelwijze moesten voorkomen. "Kan er niet aan doen - mijn zaken niet - de bevelen van de Hertog zijn formeel", enz., was het enig antwoord. Ondertussen begon de ebbe de diepte van het water langs de kiel te verminderen en liet ze ons toe troepen over boord en naar de baai te zenden om onze spullen te verzamelen en naar de kust te dragen, alsook om de paarden op te halen en in veiligheid te brengen. Dezelfde operatie begon op de andere schepen naarmate ze aankwamen. De herrie en het lawaai waren ongelofelijk. De dragonders en onze manschappen (sommigen bijna, anderen geheel naakt), stonden in en uit het water, worstelden met de verschrikte paarden of trachtten hun natte uitrustingen zo goed als ze konden te redden. Enige soldaten waren hun druipende paarden aan 't zadelen. Anderen stegen te paard en gingen in kleine troepen heen. Troosteloze groepen vrouwen en kinderen waren hier en daar op hun armelijke bagage gezeten, of zwierven rond op zoek naar hun echtgenoten of gebeurlijk naar een verloren geraakt kind. Ze riepen en kloegen allemaal en verhoogden allemachtig de babelachtige verwarring waarin Erin's dialect overal doorklonk. Ierse bedelaars wemelen in alle hoeken van de wereld. Zelfs hier lieten ze ons niet met rust. Een jonge schavuit met blote benen veranderde

plots van toon, toen hij ondervond dat zijn geklaag en zijn geteem nutteloos waren. Hij trachtte onze vrijgevigheid op te wekken door een gemene mop over de Vlaamse uitspraak van hun woord horze (pferd). Voeg bij dit alles hopen volk uit de stad, die luiierend rondliepen. De enen waren toeschouwers; de anderen stonden op de uitkijk naar buitenkansjes. De enen boden koeken, bier, enz. te koop aan. Anderen plaagden de officieren door het aanbieden van diensten die niet altijd van het deftigste soort waren.

Niet zonder moeite kon ik ten langen laatste kapitein HILL overtuigen, dat het noodzakelijk was onze kanonnen en munitiewagens, enz. aan boord te laten gedurende de nacht, zoniet zou hij, in zijn razende ijver, alles eruit geworpen hebben en was alles op het natte zand blijven staan of weggespoeld. Intussen waren we, hoewel aan land, zonder bevelen voor wat ons verder te doen stond. Geen enkel officier van de staf, het garnizoen of zelfs van ons eigen korps, kwam bij ons. De nacht naderde en er was natuurlijk slecht weer op komst. Onze arme, huiverende paarden en hopen natte garelen konden niet langer op het zand blijven staan tot de vloed opkwam. Er moest worden uitgezien wat kon gedaan worden. Met dit doel liet ik een van mijn paarden zadelen en reed de stad in, terwijl ik de officieren hun afdelingen liet verzamelen. Hier trof ik dezelfde herrie (hoewel niet dezelfde verwarring) aan als op het strand. De straten waren vol Britse officieren en de kaaien stonden vol kanonnen, wagens, paarden, bagage, enz.

Nu zou men zich toch wel aan geen vertraging verwachten bij het opsporen van de bevelhebber van een vesting. Toch was dit het geval. Enkel na langdurig en herhaalde navraag ontdekte ik dat luitenant-kolonel GREGORY, 44e regiment, dit personage was en vond ik zijn verblijfplaats. Ik kon van hem echter niets te weten komen. Hij scheen amper de beleefde melding van onze aankomst verwacht te hebben en verklaarde dat hij geen andere bevelen had, dan dat de troepen van ieder wapen, zodra ze aankwamen, naar Gent moesten optrekken, zonder een enkele dag oponthoud te oostende...

(vervolgt)

A.C. MERCER

§ § § § §

OP 'T LAATSTE BLAD...

...vindt U twee interessante pentekeningen destijds nog door architect B. CHRISTIAENS gemaakt.

We zien 2 nu helaas verdwenen 18de eeuwse herenhuizen. Het bovenste stond in de Christinastaat 112, het onderste in de Langestraat, 72.

August VAN ISEGHEM

STRAAT EIGENAARDIGHEDEN

Op een straatnaamplan van de Stad Oostende staat "KAMERLING-STRAAT" en dit terwijl het advies van de Koninklijke Commissie van advies voor plaatsnaamgeving met betrekking tot de schrijfwijze, de naam "CAMERLINKSSTRAAT" aanbeveeld (1982).

Welke was de oorzaak tot het geven van deze naam ?

CAMERLINX komt van het Frankische "KAMERLING" wat telt voor het feit dat eertijds dit ambacht afging van de kamerheer van de hertog van Bourgondië, Diederik van Halewijn.

Samen met Snaaskerke, Leffinge, Middelkerke, Wilskerke, Slijpe, Mannekensvere, Westende en Stene vormden ze het Camerlinx-ambacht.

In het jaar 1971 bij de fusie van de gemeenten heeft de stad Oostende (Ir-Architect A. DE VOS) alle straatnamen in een moderner Nederlands geschreven. Waarvoor men de gelukwensen van boven vernoemde Commissie ontving.

Welke zou de oorzaak kunnen zijn voor hun veranderde schrijfwijze ? Of heeft het geen belang !

Simon IPPEL

§ § § § § § § §

IN DIT NUMMER

- blz. 2 : J.P. FALISE : culinaire folklore - de kreketaart
- blz. 3 : I. VAN HYFTE : strandconcessies in de 19e eeuw
- blz. 6 : G. VANDAMME : nog over "Duitse Batterijen" op de Belgische kust in 1914-1918
- blz. 8 : J.P. FALISE : tijdschrift "De Plate"
- blz. 9 : E. SMISSAERT : scheepvaartmusea in Nederland
- blz. 11 : N. HOSTYN : vergeten Oostendse kunstschilders : LXXIV - LXXV - LXXVI - LXXVII - LXXVIII - LXXIX
- blz. 15 : J.-B. DREESEN : wij lazzen voor u - Ter Cuere, Jaarboek 1984
- blz. 18 : J. KLAUSING : de coöperatieve beweging en de opstand der bakkers te Oostende
- blz. 21 : J.P. FALISE : graven op het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg
- blz. 24 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek
- blz. 25 : J. GHEERAERT : er kwam een kapelaan uit Keulen... (1)
- blz. 27 : L. DEWULF : Oostende, stad in Nieuw-Zeeland
- blz. 28 : N. HOSTYN : maritieme curiosa in ons heemmuseum
- blz. 29 : Oostendse muziekmaatschappijen : drumband SKVV, Zandvoorde
- blz. 30 : N. HOSTYN : Oostende Anno 1815 - Alexander Cavalié Mercer (1e vervolg)
- blz. 33 : S. IPPEL : straat eigenaardigheden

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE
